

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU
SARAJEVO**

**METODOLOGIJA PROVOĐENJA MJESEČNOG STATISTIČKOG
ISTRAŽIVANJA O ZAPOSLENIMA I PLAĆI (RAD-1)**

Sarajevo, 2016.

SADRŽAJ

1. Namjena i periodika provođenja istraživanja.....	3
2. Pravni osnov i odgovornost statističke institucije.....	3
3. Obaveza zaštite individualnih podataka.....	3
4. Jedinica posmatranja i izvještavanja.....	4
5. Prikupljanje podataka.....	4
6. Obuhvat.....	5
7. Definicije osnovnih varijabli	6
8. Obrada podataka.....	7
9. Objavljivanje rezultata	7
10. Ključne varijable.....	8
11. Ključne statistike.....	8
12. Upitnik.....	9

1. Namjena i periodika provođenja istraživanja

Mjesečnim statističkim istraživanjem o zaposlenima i plaći Rad-1 prikupljaju se podaci o isplaćenim neto i bruto plaćama i ostalim isplatama zaposlenih, isplaćenim satima rada, iskazanim potrebama za zapošljavanjem novih zaposlenika, kao i podaci o ukupnom broju zaposlenih osoba prema podacima kadrovske evidencije poslovnih subjekata - pravnih lica.

Osnovni cilj ovog istraživanja jeste dobijanje podataka o mjesečnom nivou i kretanju prosječnih mjesečnih isplaćenih neto i bruto plaća i broja zaposlenih, koji su važni pokazatelji za analizu ekonomskih kretanja u Federaciji BiH, a također služe kao osnovica za izračun mnogih plaćanja.

Ovim istraživanjem se također obezbjeđuju ulazni podaci za izračun kvartalnih Indexa o troškovima rada i praćenje statistike upražnjenih radnih mjesta, a prema zahtjevima evropskog statističkog ureda - Eurostat.

Referentni period za ovo istraživanje je kalendarski mjesec koji prethodi mjesecu u kome se prikupljaju podaci.

2. Pravni osnov i odgovornost statističke institucije

- Zakon o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 63/03 i 9/09);
- Program provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju BiH
- Plan provođenja statističkih istraživanja od interesa za Federaciju BiH za tekuću godinu.

3. Obaveza zaštite individualnih podataka

Podaci dobijeni od pravnih osoba (preduzeća, ustanova ili drugih organizacija), kao i podaci preuzeti iz Poreske uprave, predstavljaju službenu tajnu i ne mogu se pojedinačno objavljivati, niti stavljati na raspolaganje korisnicima. Njima mogu biti dostupni samo podaci agregirani na određenim klasifikacionim nivoima.

4. Jedinica posmatranja i izvještavanja

Izvještajne jedinice za mjesečno istraživanje o zaposlenima i plaći su pravne osobe iz privatnog i javnog sektora (preduzeća, ustanove, udruženja, fondacije i druge organizacije), i njihove registrovane lokalne jedinice iz svih područja djelatnosti KD BiH 2010, koje posluju na teritoriji Federacije BiH. Izvještajne jedinice su istovremeno i jedinice posmatranja. Izvještajne jedinice (pravne osobe) daju podatke pojedinačno za jedinice u svom sastavu. U nekim slučajevima registrovane lokalne jedinice same direktno dostavljaju podatke.

Izbor izvještajnih jedinica kojima će se slati obrasci Rad-1 i od kojih će se tražiti da dostave podatke potrebne za izračunavanje prosječnih mjesečnih isplaćenih plaća i broja zaposlenih se vrši prema kriteriju ukupnog broja zaposlenih na nivou osnovnog subjekta. Obuhvataju se sve pravne osobe koje imaju 10 i više zaposlenih, po pripadajućim lokalnim jedinicama uz uslov poslovanja na teritoriji Federacije BiH.

5. Prikupljanje podataka

Za provođenje mjesečnog istraživanja RAD-1 koristi se obrazac u papirnoj formi.

Izvještajne jedinice dostavljaju popunjene obrasce RAD-1 kantonalnim statističkim službama/uredima u mjesečnoj periodici, prema rokovima utvrđenim Planom provođenja statističkih istraživanja.

Obrazac RAD-1 pravne osobe popunjavaju na osnovu podataka iz kadrovske i računovodstvene evidencije. Iz kadrovske evidencije popunjavaju se podaci o broju zaposlenih u izvještajnim jedinicama i potrebama za zapošljavanjem, a iz računovodstvene evidencije podaci o isplatama plaća i ostalim isplatama zaposlenih, kao i podaci o isplaćenim satima rada.

Obrazac RAD-1 dostavljaju svi poslovni subjekti koji posluju na teritoriji Federacije BiH po principu teritorijalno čiste djelatnosti, na nivou općine. To znači da izvještajne jedinice koje imaju jedinice u sastavu, koje se bave djelatnošću drugačijom u odnosu na djelatnost matične organizacije ili se nalaze van općine sjedišta matične firme, ne popunjavaju zbirne izvještaje za cijelu izvještajnu jedinicu, nego se izvještaji popunjavaju pojedinačno po jedinicama. U nekim slučajevima jedinice same za sebe popunjavaju podatke.

Pored prikupljanja podataka putem obrasca Rad-1, podaci o broju zaposlenih preuzimaju se i iz administrativnih izvora:

- od Porezne uprave Federacije BiH-podaci o broju zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama,
- od Ministarstva odbrane BiH-podaci o broju zaposlenih u odbrani/obrani.

Rok za dostavljanje izvještaja od strane izvještajnih jedinica prema kantonalnim statističkim službama/uredima je 25. u mjesecu, za prethodni mjesec. Rok za kantonalne statističke službe/urede prema centralnoj statističkoj instituciji – Odsjeku za statistiku tržišta rada je do 9. u narednom mjesecu. Rok završetka obrade podataka u Federalnom zavodu za statistiku je 15. u mjesecu.

6. Obuhvat

Okvir za obuhvat istraživanja Rad-1 je Statistički poslovni registar aktivnih poslovnih subjekata - pravnih lica na dan 31. 12. prethodne godine. U adresar su uključene sve izvještajne jedinice iz Statističkog poslovnog registra koje imaju 10 i više zaposlenih. Broj zaposlenih u izvještajnim jedinicama sa manje od 10 zaposlenih se procjenjuje na osnovu podatka iz Statističkog poslovnog registra.

Broj zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija ne obuhvata se kroz istraživanje Rad-1, nego se podaci preuzimaju od Porezne uprave Federacije BiH. Podaci o broju zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija zbrajaju se sa podacima o broju zaposlenih u pravnim osobama, i čine ukupan broj zaposlenih u Federaciji BiH. U ukupan broj zaposlenih u Federaciji BiH uključeni su i zaposleni u odbrani/obrani, s tim da ovi podaci nisu razvrstani po kantonima i općinama.

Prema dostavljenim adresarima kantonalne statističke službe/uredi vrše distribuciju statističkih obrazaca na početku kalendarske godine, za cijelu godinu. Na osnovu adresara vrši se kontrola realizacije obuhvata, prilikom mjesečnog prikupljanja podataka. Ako sve izvještajne jedinice koje su u adresaru dostave izvještaje, smatra se da je adresar u potpunosti realizovan. Adresar se mjesečno ažurira ukoliko izvještajne jedinice promjene: adresu, djelatnost, broj zaposlenih. Ažuriranje adresara se također vrši na način da se neke izvještajne jedinice isključuju iz obuhvata zbog prestanka sa radom, ili smanjenja broja zaposlenih ispod 10, ali se isto tako i uključuju nove izvještajne jedinice koje prvobitno nisu bile obuhvaćene adresarom.

U podatke o zaposlenima uključeni su svi zaposleni u izvještajnim jedinicama koji se vode u kadrovskoj evidenciji. Podaci se popunjavaju na osnovu propisanih evidencija.

Izvještajne jedinice koje su obuhvaćene adresarom dostavljaju podatke o broju zaposlenih i u slučaju kada nisu imali isplatu plaće za mjesec izvještavanja. U tom slučaju se njihovi podaci o broju zaposlenih uključuju u izračun ukupnog broja zaposlenih, a ne uključuju se u obračun prosječnih plaća za mjesec izvještavanja, jer nisu isplatili plaću. U izvještajima se ne iskazuju obračunate a neisplaćene plaće zaposlenih.

Prosječne isplaćene plaće zaposlenih u Federaciji BiH izračunavaju se iz podataka mjesečnog istraživanja Rad-1, tj. samo na osnovu podataka o plaćama pravnih osoba koje su obuhvaćene adresarom, dok plaće zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, kao i plaće pripadnika odbrane ne ulaze u obračun prosječnih plaća.

7. Definicije osnovnih varijabli

Ukupan broj zaposlenih obuhvata zaposlene koji se vode u kadrovskoj evidenciji izvještajne jedinice.

Zaposleni su osobe koje su zasnovale radni odnos sa poslodavcem, bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

Neto plaća obuhvaća isplaćenu plaću za obavljene rad, kao i naknade plaća po osnovu radnog odnosa (neizvršeni a plaćeni sati) za: godišnji odmor, plaćeni dopust, državne praznike i neradne dane utvrđene zakonom, bolovanja koja idu na teret izvještajne jedinice, plaćeno odsustvo sa posla, zastoje u poslu bez krivnje zaposlenog. Isplaćena plaća za obavljene rad obuhvaća osnovnu plaću, dodatke na radni staž, dodatke za rad u smjenama, dežurstva, noćni rad, prekovremeni rad, rad nedjeljom i praznikom, dodatke zbog loših uslova rada i ostala primanja proistekla iz rada.

Neto plaća ne obuhvaća ostala lična primanja kao što su: topli obrok, prevoz, regres, solidarna pomoć, jednokratna novčana pomoć i slično. Ne uključuju se ni primanja po ugovoru o povremenim i privremenim poslovima, naknade za autorska djela, otpremnine i jubilarne nagrade, ostale beneficije zaposlenih, te naknade za bolovanja koja ne idu na teret poslodavca.

Prosječna isplaćena neto plaća u Federaciji BiH, koju objavljuje Federalni zavod za statistiku, ne obuhvata akontaciju poreza na dohodak.

Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća po zaposlenome izračunava se dijeljenjem ukupnih isplaćenih masa plaća brojem zaposlenih koji su učestvovali u isplatama plaća, a ne sa brojem zaposlenih koji se vode u kadrovskoj evidenciji.

Bruto plaća obuhvaća neto plaću plus zakonom propisana obavezna izdvajanja iz bruto plaće (doprinosi iz bruto plaće i akontacija poreza na dohodak). Bruto plaća ne obuhvata doprinose poslodavca, tj. doprinose na bruto plaću.

Nominalni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se iz apsolutnih iznosa prosječnih mjesečnih neto i bruto plaća za odgovarajući period.

Realni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se dijeljenjem nominalnih indeksa neto i bruto plaća sa indeksom potrošačkih cijena.

8. Obrada podataka

Prikupljeni izvještaji od izvještajnih jedinica podliježu prvo vizuelnoj kontroli potpunosti svih polja u obrascu. Ukoliko se uoči da nedostaje neka od ključnih varijabli na izvještaju, kontaktira se izvještajna jedinica. Također, ukoliko se radi o neodzivju, pokušava se uspostaviti kontakt sa izvještajnom jedinicom kako bi se obezbijedili podaci. Ovo je posebno važno ako se radi o velikim poslovnim subjektima, koji znatno utiču na ukupan rezultat.

Nakon vizuelne kontrole, obrasci se unose u projekat za unos podataka koji sadrži formalne i logičke kontrole koje su postavljene po zahtjevu metodologa iz Odsjeka za statistiku tržišta rada. Kontrole se odnose na provjeru računске ispravnosti potpunjenih podataka, kao i logičko povezivanje i međusobni odnosi između podataka.

Podaci se također porede sa podacima za iste subjekte iz prethodnog mjeseca ili perioda, kako bi se omogućilo praćenje nelogičnih kretanja u podacima. U program za unos podataka postavljeni su dozvoljeni rasponi vrijednosti za ključne varijable, koji moraju biti provjereni. Svaki odgovor koji se nađe izvan dozvoljenih vrijednosti se provjerava, posebno ako se radi o velikim izvještajnim jedinicama.

Svako odstupanje plaće u odnosu na prethodni mjesec koje je veće ili manje od 20% se provjerava. Doprinosi iz plaće koji nisu u rasponu 30-33% od iznosa bruto plaće se provjeravaju. Topli obrok, prevoz, regres i ostala primanja koja su izvan kontrola zadatih u apsolutnim brojevima se provjeravaju. Ukoliko se ustanovi da postoje greške onda se podaci ispravljaju.

U pojedinim slučajevima neophodno je uraditi imputacije nedostajućih podataka pri čemu se koriste raspoloživi historijski podaci.

Podaci o kadrovskoj evidenciji broja zaposlenih osoba se obavezno unose svaki mjesec, bez obzira da li je izvještajna jedinica isplatila plaću za mjesec izvještavanja ili nije. Isplata plaće ne smije uticati na podatak o ukupnom broju zaposlenih.

Obrada podataka o isplaćenim plaćama za mjesec izvještavanja obuhvata isplaćene plaće za izvještajni mjesec, kao i zaostale isplate plaća a isplaćene u mjesecu izvještavanja. Uključuje također i isplate razlike za ranije mjesece a isplaćene u mjesecu izvještavanja.

9. Objavlivanje rezultata

Prema kalendaru objavljivanja podataka o zaposlenima i plaći, prvi rezultati se objavljuju u saopćenjima 45 dana od kraja referentnog mjeseca, tačnije do 15 - og u mjesecu. Detaljni podaci se objavljuju u Mjesečnom biltenu za Federaciju BiH do 20. u mjesecu, i Kantonalnom statističkom biltenu do 25-og u mjesecu. Saopćenja kao i bilteni se postavljaju na web stranici Federalnog zavoda za statistiku. Podaci se objavljuju u formi tabela i prikazani su u apsolutnim iznosima i indexima.

U godišnjoj periodici objavljuje se tematski bilten Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH, koji sadrži podatke za nivo Federacije BiH, kantona i općina. Podaci se odnose na prosjek prethodne godine.

Također se objavljuju podaci u statističkom godišnjaku/ljetopisu, publikaciji „Federacija BiH u brojkama“, publikaciji „Kantoni u brojkama“, kao i u gender publikaciji „Žene i muškarci u Federaciji BiH“.

Podaci za nivo Federacije BiH, publikuju se prema područjima i oblastima, a za nivo kantona prema područjima djelatnosti KD BiH 2010. Za nivo općina podaci se publikuju samo ukupno, bez podjele na djelatnosti. Razlog za ovo je povjerljivost i zaštita individualnih podataka, na što nas obavezuje Zakon o statistici u Federaciji BiH, članovi 36-39.

Naime, u pojedinim općinama područja djelatnosti su predstavljena sa malim brojem izvještajnih jedinica, do 3 izvještajne jedinice, što onemogućava objavu podataka, a u cilju zaštite individualnih podataka.

10. Ključne varijable

- Broj zaposlenih na kraju izvještajnog mjeseca,
- Iskazane potrebe za zapošljavanjem,
- Ukupan iznos bruto plaće isplaćene za mjesec izvještavanja,
- Ukupan iznos neto plaće isplaćene za mjesec izvještavanja,
- Broj zaposlenih na koje se odnosi isplata bruto i neto plaće,
- Broj plaćenih sati od strane poslodavca na koje se odnosi ukupna isplata,
- Ukupan neto iznos isplaćen za topli obrok,
- Ukupan neto iznos isplaćen za prevoz,
- Ukupan iznos isplaćen za regres,
- Ostala primanja, naknade i materijalna prava zaposlenih.

(Ostala primanja, naknade i materijalna prava zaposlenih obuhvaćaju: otpremnine, pomoć za slučaj smrti, teške invalidnosti ili dugotrajne bolesti zaposlenog ili člana uže porodice, pomoć i novčane donacije i ostala primanja zaposlenih u skladu sa kolektivnim ugovorom).

11. Ključne statistike

- broj zaposlenih osoba,
- prosječna mjesečna isplaćena neto plaća,
- prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća.

Ključne statistike objavljuju se za nivo Federacije BiH, kantona i općina.

12. Upitnik

Obrazac koji se koristi za ovo istraživanje je Mjesečni izvještaj o zaposlenima i plaći RAD-1 u papirnoj formi.

Obrazac se sastoji od 4 tabele:

1. Zaposleni prema podacima kadrovske evidencije,
2. Iskazane potrebe za zapošljavanjem,
3. Isplaćena plaća i sati rada,
4. Ostala novčana primanja zaposlenih.